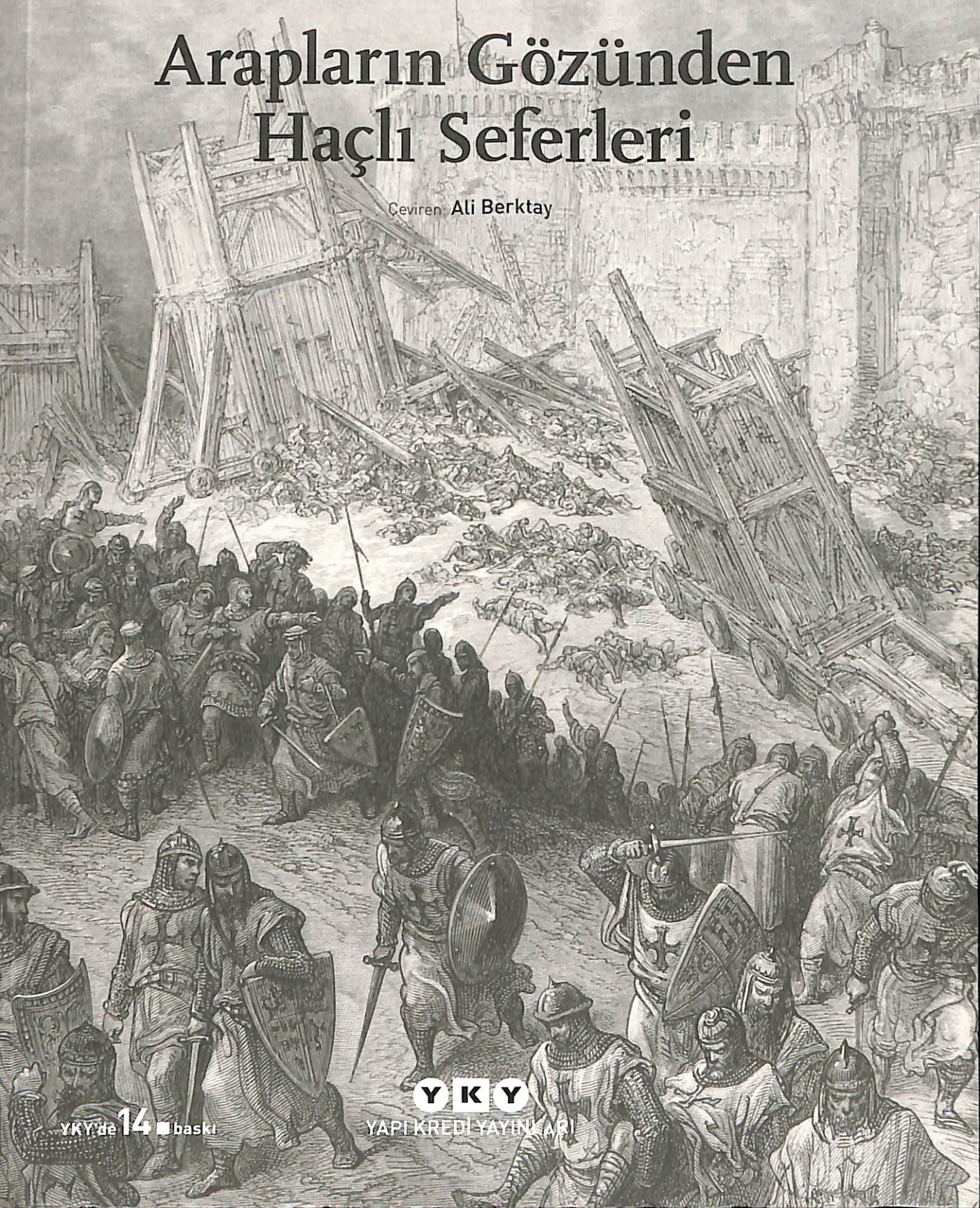

tarih

AMIN MAALOUF

Arapların Gözünden Haçlı Seferleri

Çeviren: Ali Berktaş

YKY'de 14 baskı

YKY

YAPIL KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 2375
Tarih: 27

Arapların Gözünden Haçlı Seferleri / Amin Maalouf
Özgün adı: Les croisades vues par les Arabes
Çeviren: Ali Berktaş

Kitap editörü: Beril Sönmez
Düzeltili: Nahide Bilgili

Kapak tasarımı: Mehmet Ulusel
Sayfa tasarımı: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Süreyya Erdoğan

Baskı: Mega Basım Yayın San. ve Tic. A.Ş.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi
A Blok Kat: 2 34310 Haramidere / İstanbul
Telefon: (0 212) 412 17 00
Sertifika No: 12026

Çeviriye temel alınan baskı:
Les croisades vues par les arabes, Jean Claude Lattès 2001
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ağustos, 2006
14. baskı: İstanbul, Haziran 2016
ISBN 978-975-08-1121-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2012
Sertifika No: 12334
© 1983 by Éditions JC Lattès

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz • 11

Giriş • 13

BİRİNCİ KISIM

İSTİLA (1096-1100) • 17

BİRİNCİ BÖLÜM

Frenkler Geliyor • 19

İKİNCİ BÖLÜM

Melun Bir Zırhbâf • 33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Maarra Yamyamları • 49

İKİNCİ KISIM

İŞGAL (1100-1128) • 65

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Trablusşam'ın İki Bin Günü • 67

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sarıklı Bir Direnişçi • 87

ÜÇÜNCÜ KISIM

KARŞI SALDIRI (1128-1146) • 107

ALTINCI BÖLÜM

Şam Entrikaları • 109

YEDİNCİ BÖLÜM

Barbarların Ülkesinde Bir Emir • 121

DÖRDÜNCÜ KISIM

ZAFER (1146-1187) • 135

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Evlîya Gibi Bir Melik: Nureddin • 137

DOKUZUNCU BÖLÜM

Nil'e Hücum • 151

ONUNCU BÖLÜM

Selahaddin'in Gözyaşları • 165

BEŞİNCİ KISIM

ERTELEME (1187-1244) • 187

ON BİRİNCİ BÖLÜM

İmkânsız Buluşma • 189

ON İKİNCİ BÖLÜM

Adil ve Kâmil • 203

ALTINCI KISIM

FRENKLERİN KOVULMASI (1224-1291) • 215

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Moğol Kırbacı • 217

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

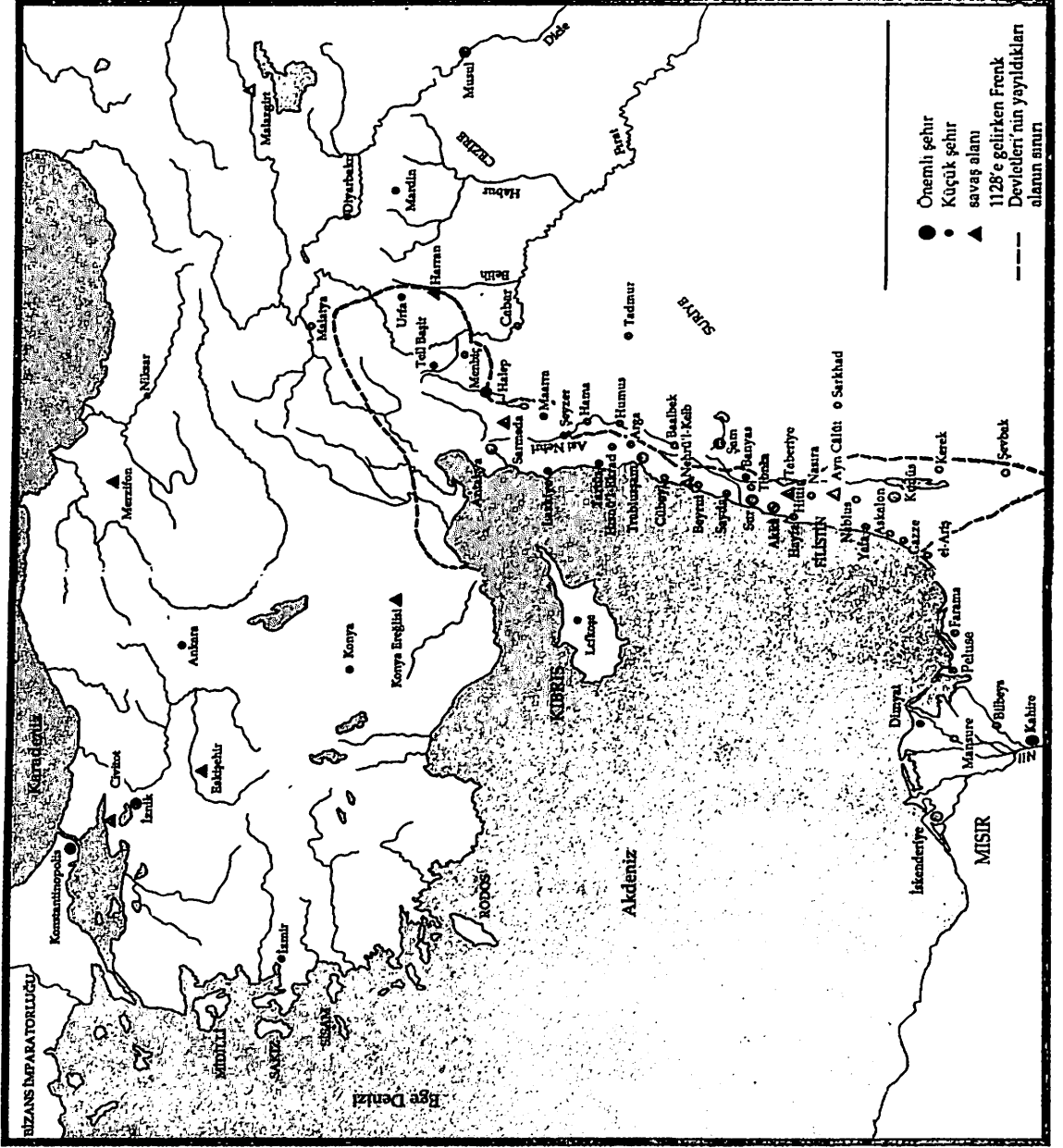
İnşallah Buraya Bir Daha Asla Ayak Basamazlar • 227

Sonsöz • 239

Notlar ve Kaynaklar • 245

Kronoloji • 255

Dizin • 259

- Önemli şehir
- Küçük şehir
- ▲ savaş alanı
- 1128'e gelirken Frenk Devletleri'nin yaylıkları alarının sınırı

ÖNSÖZ

Bu kitap çok basit bir fikirden yola çıkıyor: Haçlı Seferleri'nin tarihini "öteki cephe"de, yani Arapların tarafında görüldüğü, yaşandığı ve hikâye edildiği biçimde anlatmak. Kitabın hemen hemen tüm içeriği, o çağın Arap tarihçilerinin ve vakanüvislerinin tanıklıklarına dayanıyor.

Onlar Haçlı Seferleri'nden değil, Frenk savaşlarından veya istilalarından söz ederler. Frenkleri (*les Francs*) ifade etmek için kullanılan sözcüğün yazımı bölgeye, yazara ve çağa göre değişir: Ferenc, Ferencât, İfrenc, İfrencât... Biz de bu farklı söyleyişleri birleştirmek için en kısa ve asıl önemlisi bugün bile halk dilinde Batılıları, özellikle de Fransızları isimlendirmekte kullanılan sözcüğü seçtik: Frenk.*

Konması şart olan çok sayıda dipnotla –kaynakçaya, tarihe veya diğer alanlara ilişkin dipnotlar– anlatıyı iyice ağırlaştırmamak için, bu dipnotları kitabın sonunda, bölüm bölüm toparlamayı tercih ettik. Daha çok bilgi edinmek isteyenler bu notları okuyup yararlanabilir, ama herkes tarafından anlaşılmayı amaçlayan anlatının kavranması açısından bu dipnotlar hiç de vazgeçilmez değildir. Zaten asıl niyetimiz yeni bir tarih kitabı kaleme almak değildi; biz, Haçlı Seferleri'nin, hem Batı'yı hem de Arap dünyasını şekillendirmiş ve bugün bile bu iki dünya arasındaki ilişkileri belirleyen bu iki yüzyılın "gerçek romanı"nı, bugüne dek ihmal edilmiş bir bakış açısından yazmak istedik.

* Yazının kullandığı "*Franj*: İfrenc" yerine, Osmanlıcada kullanılan yaygın biçim olarak "Frenk"i tercih ettik –ç.n.

GİRİŞ

Bağdat, Ağustos 1099.

Başı bir matem işareti olarak kazınmış saygıdeğer Kadı Ebu Said el-Herevi, sarıksız bir halde ve haykırarak Halife el-Mustazhirbillah'ın geniş divanına daldı. Peşinde genç yaşlı müritlerinden oluşan bir kalabalık. Ağzından çıkan her sözü gürültülü bir biçimde onaylıyor ve tıpkı onun gibi gür sakallarla çevrenmiş dazlak başlarıyla kışkırtıcı bir manzara sunuyorlar. Saray erkânından bazı kişiler kadıyı yatıştırmayı deniyor, ama kadı onları elinin tersiyle bir yana itip salonun ortasına doğru kararlı adımlarla ilerliyor, sonra minbere çıkmış bir vaizin ateşli belagatiyle orada bulunan herkesi mevki ve rütbelerine hiç aldırmandan paylıyor:

– Suriye'deki kardeşlerinize develerin eyerlerinden veya akbabaların kursağından başka eğleşecek bir mekân kalmamışken, bahçe çiçeği gibi uçan bir hayat sürüp talih eseri başınızı soktuğunuz şu emniyetli kuytuda miskin miskin uyulamaya nasıl cüret edersiniz? Ne çok kan döküldü! Kimbilir kaç genç kız utanç içinde o tatlı yüzlerini elleriyle gizlemek zorunda kaldı! Değerli Araplar hakarete alışıyor mu, yiğit Acemler şerefsizliği kabul mu ediyor?

Sonradan Arap vakanüvisler, “Yürekleri sızlatan, göz pınarlarından yaşlar döktüren bir söylevdi” diyeceklerdi. Sahneyi izleyenlerin hepsi inlemeler ve ağlayıp sızlamalarla sarsılıyor. Ama el-Herevi onların hıçkırıklarını duymak istemiyor.

– Kılıçlar savaş ateşini körüklerken insanın kullanabileceği en kötü silah gözyaşı dökmektir, diye haykırıyor.

Suriye Çölü'nde, önüne konan her engeli delip geçen kavurucu yaz güneşi altında bitmek bilmeyen üç hafta boyunca Şam-Bağdat yolculuğuna katlanmışsa, bunun nedeni merhamet dilenmek değil, İslam'ın en yetkili makamlarını ümmetin üzerine çöken felaket hakkında uyarmak ve bu kıyıma bir son vermek amacıyla duruma bir an önce müdahale etmelerini istemektir. “Müslümanlar asla böyle

aşağılanmamıştı” diye yineliyor el-Herevi, “memleketleri şimdiye dek hiç böyle vahşice yakılıp yıkılmamıştı.” Yanındakilerin hepsi istila kuvvetlerinin yağmaladığı kentlerden kaçıp gelmiş; bazıları Kudüs’ten sağ çıkabilmiş az sayıda insan arasında yer almış. Bir ay önce yaşadıkları dramı birinci ağızdan anlatabilsinler diye getirmiş yanında onları.

Frenkler kutsal kenti, kırk gün-süren bir kuşatmanın ardından, H. 492 yılının 22 Şaban’ında (15 Temmuz 1099), bir cuma günü ele geçirmişlerdi. Ne zaman bu konu açılrsa muhacirler titremeye başlıyor ve zırhlar içinde, yalınkılıç sokaklara dağılan, erkekleri, kadınları ve çocukları boğazlayan, evleri yağmalayıp camileri talan eden o sansız savaşçılar hâlâ gözlerinin önündeymişçesine bakışları donuyor.

İki gün sonra kıyım sona erdiğinde, surların içinde bir tek Müslüman kalmamıştı. Bazıları kargaşadan yararlanarak, saldırganların kırdığı kapılardan dışarı süzülmişti. Geri kalan binlerce insan evlerinin eşiklerinde veya camilerin etrafında oluşmuş kan göllerinin içinde cansız yatıyordu. İçlerinde çok sayıda imam, ulema ve bu kutsal yerde inzivaya çekilip murakabeye dalabilmek için memleketlerini terk edip gelmiş birçok derviş vardı. Son sağ kalanlar angaryalarının en kötüsüne zorlanmıştı: Müslüman ölülerini sırtlanıp taşımak, onları boş arazilere mezar bile kazmadan yığmak, sonra cesetleri yakmak ve ardından katledilmeyi ya da köle olarak satılmayı beklemek.

Kudüs Yahudilerinin hali de içler acısıydı. Savaşın ilk saatlerinde pek çoğu yaşadıkları bölgenin, şehrin kuzeyine düşen Yahudi Mahallesi’nin müdafaasına katılmıştı. Ama evlerinin üstünde yükselen sur parçası yıkılıp sarışın şövalyeler sokakları istila etmeye başlayınca Yahudiler korkudan çılgına döndü. Tüm cemaat, atalarından kalma bir davranışı yineleyerek, dua etmek için büyük sinagogda toplandı. O zaman Frenkler sinagogun tüm çıkışlarını kapadılar ve çepeçevre odun yığıp ateşe verdiler. Dışarı çıkıp kaçmayı deneyenler yan sokaklarda öldürüldü. Ötekiler diri diri yandı.

Bu dramdan birkaç gün sonra, yanlarında Hz. Osman’ın Kuran’ını da (kutsal kitabın en eski nüshalarından biri) binbir önlemle taşıyan ilk Filistin muhacirleri Şam’a vardı. Sonra Kudüs’ten kurtulanlar Suriye’nin başkentine yöneldi. Ümeyye Camii’nin üç minaresinin kare planlı kent surlarının üzerinde sivri silüetini uzaktan görünce seccadelerini yere serip sona erdiğini sandıkları ömürlerini bu şekilde uzattığı için Gücü Her Şeye Yeten Allah’a şükretmek üzere secdeye vardılar. Ebu Said el-Herevi, Şam’ın büyük kadısı olarak muhacirleri iyi niyetle karşıladı. Kentin en saygıdeğer şahsiyeti olan Afgan asıllı bu fakih, Filistinlilere hem öğütler verdi, hem de içlerini rahatlattı. Ona göre, bir

“Bu kitap çok basit bir fikirden yola çıkıyor: Haçlı Seferleri'nin tarihini 'öteki cephe'de, yani Arapların tarafında görüldüğü, yaşandığı ve hikâye edildiği biçimde anlatmak. Kitabın hemen hemen tüm içeriği, o çağın Arap tarihçilerinin ve vakanüvislerinin tanıklıklarına dayanıyor.”

Lübnan asıllı Fransız yazar Amin Maalouf 1983 tarihli bu ilk yapıtında, on birinci yüzyılın sonundan on üçüncü yüzyılın başına kadar devam eden, ancak etkileri ve söylemi günümüze dek uzanan Haçlı Seferleri'ni alışılmış anlayışın dışında, egemen tarih anlayışının yerine "öteki"nin gözünden anlatıyor.

Tarih en büyük anlatıdır.

Kapak resmi: **Gustave Doré**, İkinci Kudüs Taarruzu, Haçlıların Püskürtülmesi.

ISBN 978-975-08-1121-6

9 789750 811210

23.- TL.

